

Aktuální otázky lidských práv

Vážené dámy a pánové,

hlavní téma aktuálního čísla Bulletinu představují dvě nové zprávy o stavu lidských práv z produkce významných nevládních organizací Freedom House a Human Rights Watch. Obě zprávy se znepokojením sledují negativní trendy, co se kvality ochrany lidských práv týče. Freedom House konstatuje, že počet zemí, které zaznamenaly pokles míry svobody, byl dvojnásobný ve srovnání s těmi, které si v hodnocení polepsily. Úbytek svobody se koncentroval na Blízkém východě a v Africe. Freedom House napočítal celkem 51 nesvobodných zemí, přičemž více než polovina obyvatel žijících v nesvobodě se nachází v jediném státě – v Číně. Alarmující zvěsti přicházejí rovněž z Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), který upozorňuje, že počet uprchlíků, vnitřně přesídlených osob, žadatelů o azyl a osob bez státní příslušnosti se vyšplhal k 46,3 milionům. Alespoň jedna povzbudivá zpráva přichází ze severní Afriky – Tunisko zatím svůj příběh „arabského jara“, které jinde hodně zamrzlo, zvládá velmi nadějně.

Mezinárodní trestní spravedlnost žila další kapitolou v emancipaci Palestiny, která začátkem roku přijala výkon jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a při-

stoupila k Římskému statutu. Izrael se tímto krokem nezdá být příliš potěšen, jelikož v budoucnu může dojít k vyšetřování jeho počinání na palestinském území před haagským soudem. Mezinárodní trestní soud navíc nyní řeší smutný příběh Dominica Ongwena, který byl jako dítě unesen, aby se posléze v Ugandě stal dětským vojákem a poté i velitelem v Armádě Božího odporu.

V Evropské unii se stále řeší problematika práva na zapomnění, kterou loni nastolil svým rozsudkem ve věci *Google Spain* Soudní dvůr.

V České republice dochází spolu s příchodem nového ministra spravedlnosti také k otevření debaty o povinné soudní praxi pro advokátní koncipienty. Na klady i záporny tohoto řešení personálně poddimenzovaných soudů upozorňuje Adam Blisa. Ústavní soud přispěl další kapkou do zajímavé judikatury ke svobodě projevu a naznal, že novinářské kritice vůči politicky činné osobě je třeba poskytnout ochranu, byť se posléze ukáže, že vycházela z nepřesných údajů.

Zajímavé chvíle s Bulletinem přeje
za Centrum pro lidská práva a demokratizaci
Hubert Smekal.

Obsah

Svoboda ve světě v roce 2014 podle Freedom House a Human Rights Watch

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 5

Dominic Ongwen po desiatich rokoch pred Medzinárodným trestným súdom

Palestina pristoupila k Římskému statutu

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 9

Právo na zapomnění se opět hlásí o slovo

Hlad po půdě a lidská práva

Stanné právo v Evropě

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 14

Počty uprchlíků a žadatelů o azyl celosvětově rostou

Jak genderová nerovnost podkopává světovou ekonomiku

4) Česká republika a lidská práva | 18

Advokátní koncipienti povinně k soudům

Ústavní soud se zastal svobody projevu

+ Monitoring lidskoprávních publikací: Přehled aktuálních článků o lidských právech

Servis pro zájemce o lidská práva na webu Centra

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete několik zajímavých stránek, které by vám mohly usnadnit práci. Je tam například seznam letních škol, které můžete letos navštívit, včetně deadlinů, školného a odkazů.

Na webu je i *beta verze* našeho Manuálu k výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje včetně výzkumných mezinárodněprávních a lidskoprávních manuálů amerických univerzit nebo lidskoprávních blogů.

Více na www.centrumlidskaprava.cz.

Svoboda ve světě v roce 2014 podle Freedom House a Human Rights Watch

Dvě významné lidskoprávní organizace Freedom House a Human Rights Watch nedávno zveřejnily zprávy o stavu lidských práv ve světě. Přinášíme nejdůležitější body z obou dokumentů.

Anna Jordanová a Lucia Krajčovicová

Hodnocení Freedom House

Nevládní organizace Freedom House každoročně zveřejňuje zprávu o stavu svobody ve světě a výsledky za rok 2014 nejsou vzhledem k turbulentním událostem na Blízkém východě, Ukrajině a v severní Africe vůbec příznivé. Zemí, které zaznamenaly pokles míry svobody, bylo dvojnásobně více než těch, které si v hodnocení polepšily.

Toto hodnocení se týká 195 zemí a 15 teritorií, kterým jsou na základě 25 indikátorů uděleny dvě známky v rozsahu od jedné (nejvyšší míra svobody) do sedmi (nejnižší míra svobody) za politická práva a občanské svobody. Podle toho je země označena jako částečně nebo úplně svobodná a nesvobodná. Zpráva se tak nezaměřuje na chování jednotlivých vlád, ale hodnotí reálná práva a svobody samotných občanů. Svobodně žije 40 procent světové populace v 89 zemích. Nesvobodě musí čelit v 51 zemích, přičemž více než polovina nesvobodných obyvatel žije v jednom státě, konkrétně v Číně. Oproti roku 2013 se zvýšil počet nesvobodných zemí o tři. Mezi nejvíce nesvobodnými státy či útvary s nehoršími známkami v obou kategoriích zůstávají Středoafrická republika, Rovnická Guinea, Severní Korea, Saúdská Arábie, Somálsko, Súdán, Sýrie, Turkmenistán, Uzbekistán, Tibet a Západní Sahara.

Nejsilnější faktory

Jaké nejvýznamnější trendy charakterizovaly stav svobody ve světě? Na prvním místě jsou to humanitární krize vyplývající z nedemokratické formy vlády, jako například občanská válka v Sýrii, již předcházely útoky režimu na protestující proti zatčení studentů kreslících protivládní graffiti. V Jižním Súdánu konflikt mezi prezidentem a jeho původním viceprezidentem vedl k zapojení armády

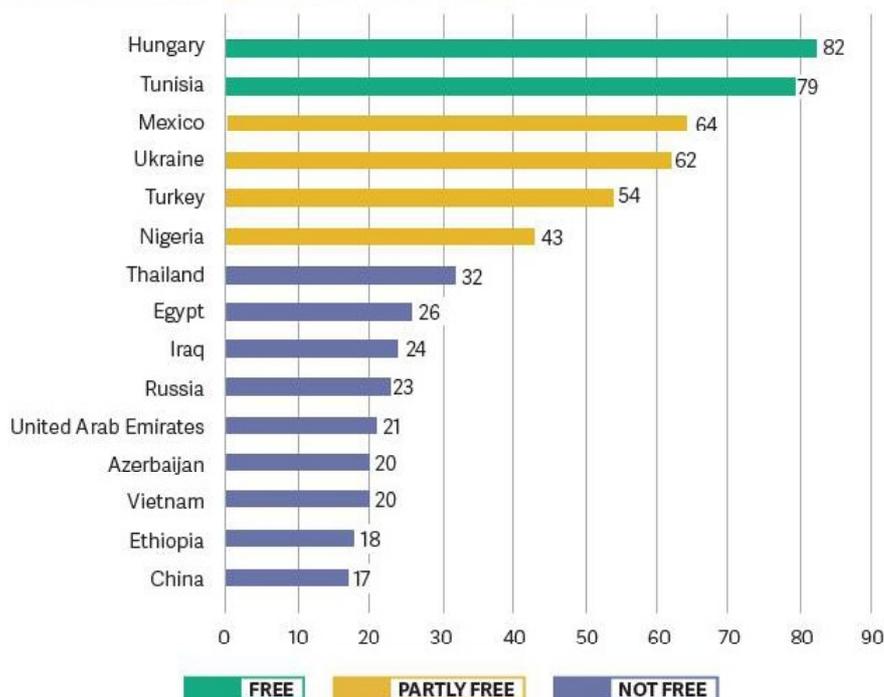
a vypuknutí občanské války. Korunou všeho byla invaze Ruska na Ukrajině, která se dá označit za projev největší agrese v Evropě od dob války v bývalé Jugoslávii v 90. letech. Svět se dále nevyhnul poklesu svobody na internetu, když cenzura, zvýšený státní dohled, tresty a zatčení narostly například v Ekvádoru, Rwandě či Jižní Koreji. Vedle svobody projevu byla omezena svoboda pohybu, především v souvislosti s výskytem eboly v Libérii a Sierra Leone.

Dobré zprávy z Afriky

Oproti těmto smutným událostem zával z afrického kontinentu závan svobody. Tunisko se poprvé ocitlo mezi svobodnými zeměmi jako jediná země, v níž proběhlo tzv. arabské jaro. Na základě ústavy přijaté v lednu 2014 se uskutečnily parlamentní a prezidentské volby, které mohou sloužit jako příklad pro sousední autoritativní státy.

Co se týká regionálních trendů, úbytek svobody přetrvával na Blízkém východě, v severní Africe, v Eurasii, subsaharské Africe či Evropě. Zajímavostí je, že do hodnocení se poprvé dostal Krym, kterému byla udělena známka 6,5-7 nesvobody, vzhledem k tomu, že obyvatelům na anektování území, zvláště Tatarům, jsou upírána politická práva a občanské svobody. V Asii stály v ostrém protikladu Indie, Japonsko a Indonésie, v nichž se uskutečnily svobodné volby, a Thajsko, kde došlo k převratu, svržení vlády armádou, odvolání ústavy a vyhlášení stanného práva. V Evropě bylo klasicky tématem omezení svobody médií v Maďarsku a Turecku. V americkém regionu stojí za zmínku normalizace

AGGREGATE SCORES OF SELECTED COUNTRIES OF INTEREST IN 2014

Gráf ze zprávy Freedom House [1]

vztahů mezi USA a Kubou, i když Kuba stále zůstává zemí s nejhorším ratingem v regionu. Polepšila si však díky uvolnění tlaku na média a propuštění pár politických vězňů.

Hodnocení Human Rights Watch

Podobně organizace Human Rights Watch hodnotí vývoj úrovně lidských práv ve vybraných státech či kritických oblastech. V každém hodnoceném státu či oblasti rozebírá její konkrétní problémy a aspekty z historického hlediska i z pohledu možných řešení. Ve čtyřech studiích předcházejících samotnému hodnocení regionů analyzuje dílčí problémy válečných konfliktů a lidských práv (explozivní zbraně, lidskoprávní role velkých sportovních podniků aj.) Rozebírá a hodnotí také největší události a trendy uplynulého roku, které na vývoj v dané oblasti měly zásadní vliv.

Islámský stát

Jako největší riziko rozvoje a dodržování lidských práv na Blízkém východě zpráva označila vzestup Islámského státu, zejména v Iráku a Sýrii, kde poukázala na hromadné vraždy jeho odpůrců či jinověrců, únosy žen, násilné sňatky a další zločiny. Upozornila však i na to, že Islámský stát „nevznikl ve vakuu“ a je částečně produktem studené války a invaze USA do Iráku v roce 2003.

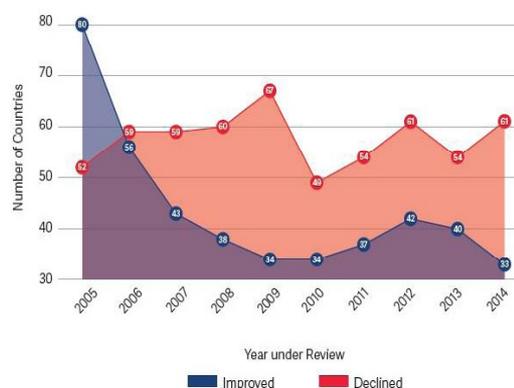
Lidská práva v Africe

Mezi další sledované události se zařadily již dlouhotrvající izraelsko-palestinský konflikt, politické represe v Egyptě a násilnosti skupin Boko Haram a Al-Shabab v Nigérii a Keni. Boko Haram, nigerijská militantní islamistická skupina, v minulém roce vedle útoků na civilisty i bezpečnostní složky unesla stovky žen a mladých dívek. Navzdory místním snahám a zahraničním kampaním, například mediální kampani “#BringBackOurGirls”, jich ještě mnoho v zajetí zůstalo. Kritice se však nevyhnuly ani vládní ozbrojené složky v Nigérii, které se chovaly podobně krutým způsobem. Keňské úřady podle HRW také popravovaly podezřelé teroristy bez jakéhokoliv soudu.

Severní a Jižní Amerika a lidská práva

Zpráva kritizuje postup mexické policie a armády v rámci tzv. války proti drogám. Nevyjasněná zmizení, uvěznění či popravy postihly podle HRW od roku 2007 na 90 000 Mexičanů. Ve Spojených státech pak poukázala na to, že prezident Barack Obama se sice postavil proti mučení vězňů a pro zrušení tajných věznic CIA, nicméně odmítl povolit vyšetřování tamních událostí a potrestání viníků. Vidí v situaci významné oslabení

COUNTRIES WITH DECLINES IN FREEDOM HAVE OUTNUMBERED THOSE WITH GAINS FOR THE PAST NINE YEARS

Graf ze zprávy Freedom House [2]

pozice USA jako obhájce lidských práv ve světě, což je zejména v současné době znepokojivé.

Rusko-ukrajinská krize

Své místo si přirozeně zasloužila ruská okupace Krymu, kterou HRW označila za v současnosti hlavní politickou a bezpečnostní výzvu pro západní vlády. V otázce státní suverenity nezaujala postoj, nicméně přednesla, že porušování lidských práv v Ruské federaci může konflikt na Ukrajině ještě zhoršit. Konstatovala, že chování Západu je zpolitizované, přičemž by se spíše měl zaměřit na principiální dodržování práv – a vyzvala k silnějšímu tlaku na Ruskou federaci, aby se z okupovaných oblastí stáhla a přestala podporovat rebely.

Zhodnocení Human Rights Watch

Ve všech oblastech souhrnně však Human Rights Watch nejvíce kritizovala snahu vlád bagatelizovat důležitost důsledného dodržování lidských práv ve světě a jejich chápání jako jakéhosi omezení vlastní moci. Upozadění dodržování lidských práv pro krátkodobý prospěch dle ní vede v dlouhodobější perspektivě jen k dalším problémům.

Zdroje:

Freedom House. 2015. *Freedom in the World 2015*. Washington, DC: Freedom House (<https://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2015#VNDEI2iG8ZJ>).

Human Rights Watch. 2015. *World report 2015*. New York: Human Rights Watch. (http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/wr2015_web.pdf).

Fotografie:

[1] Graf ze zprávy Freedom House: *Freedom in the World 2015*, s. 3.

[2] Graf ze zprávy Freedom House: *Freedom in the World 2015*, s. 4.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Dominic Ongwen po desiatich rokoch pred Medzinárodným trestným súdom

Katarína Hukelová

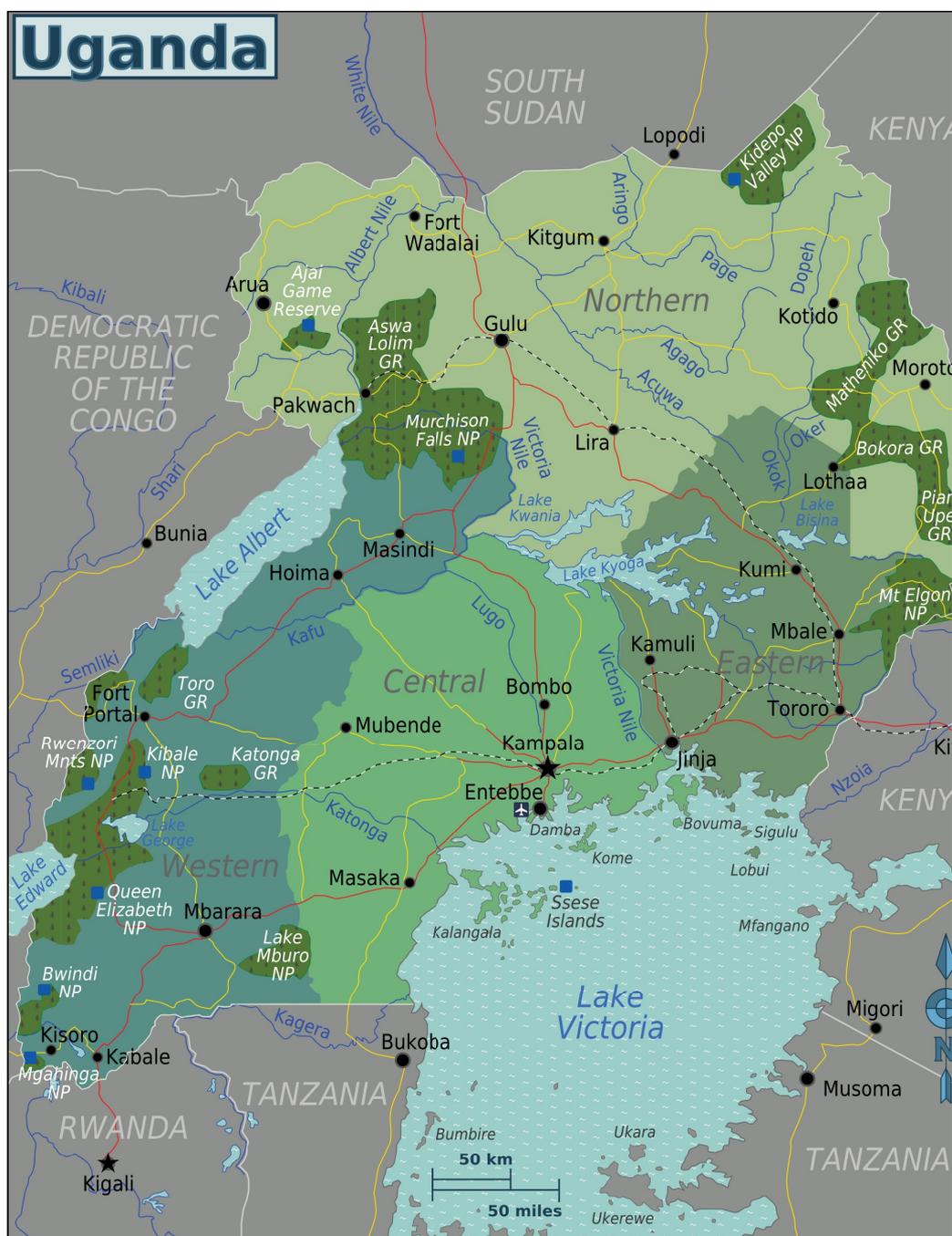
Dominic Ongwen, prezývaný „Biely mravec“ predstúpil ako vôbec prvý príslušník teroristickej skupiny pred Medzinárodným trestným súdom. Jeho životný príbeh je príbehom uneseného dieťaťa, z ktorého sa stal detský vojak a neskôr obávaný veliteľ kresťanskej fundamentalistickej skupiny. Jeho prípad pred Medzinárodným trestným súdom je práve na začiatku.

V africkej Ugande už približne od roku 1987 prebiehajú boje militantnej extrémistickej kresťanskej skupiny zvanej Armáda Božieho odporu (LRA), ktorej cieľom je nastoliť teokratický štát založený na dodržiavaní desiatich božích prikázanií v spojení s africkým mysticizmom. V roku 2005 sa táto fundamentalistická skupina rozšírila do Demokratickej republiky Kongo a v roku 2007 do Stredoafrickej republiky. Len v Ugande má na svedomí vyše sto tisíc mŕtvych a šesťdesiat tisíc unesených detí. LRA, považovaná za teroristickú organizáciu, je na územiach ktoré ovláda, známa tým, že jej príslušníci civilistom odsekávajú nos, uši a pery. Na čele LRA stojí jeden z najhľadanejších zločincov afrického kontinentu Joseph Kony.

Jedným z týchto šesťdesiat tisíc unesených detí sa stal v roku 1990 len desaťročný Dominic Ongwen zo severnej Ugandy, ktorý bol na ceste do školy. Bol vychovaný zástupcom Konyho v LRA, Vincentom Ottim. Na Dominica Ongwena čakala závratná kariéra, ako osemnásťročný sa stal ma-

jorom a ako dvadsaťročný dosiahol hodnosť generála LRA. Ongwen sa osvedčil v boji ako vodca rebelov a stal sa jedným z top päť mužov LRA. Bol pre LRA taký dôležitý, že ho Kony nechal nažive, keď sa postavil proti poprave svojho vychovávateľa Vincenta Ottiho, ktorý však bol napriek tomu oslepený a zastrelený.

V decembri 2003 sa už Uganda pre neúnosnú situáciu vôbec ako prvý zmluvný štát Rímskeho štatútu obrátila na Medzinárodný trestný súd (MTS), ktorý otvoril formálne vyšetrovanie situácie v Ugande a v roku 2005 vydal zatýkacie rozkazy na Josepha Konyho, Domini-

Mapa Ugandy [1]

ca Ongwena a troch ďalších veliteľov LRA. Dominic Ongwen bol obvinený zo zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov spáchaných v máji 2004 v tábore pre vysídlených civilistov v oblasti Gulu v severnej Ugande.

Ongwenovi sa podarilo skrývať sa pred medzinárodným spoločenstvom dlhých desať rokov. Počas tohto obdobia bojoval spoločne s LRA v Stredoafrickej republike, Južnom Sudáne a v Demokratickej republike Kongo.

Spojené štáty americké, ktorých jednotky pomáhajú Africkej únii v bojoch proti LRA, ponúkli v roku 2013 odmenu päť miliónov dolárov za zadržanie Ongwena alebo za informáciu vedúcu k jeho zadržaniu.

Okolnosti zadržania Dominica Ongwena zo začiatku januára 2015 sú nejasné. Ongwen mal byť zajatý po približne 25minútovej prestrelke rebelskou skupinou Seleka v Stredoafrickej republike a následne mal byť odovzdaný americkým jednotkám. Keď však rebeli zo Stredoafrickej republiky žiadali odmenu vo výške päť miliónov dolárov, Američania mali uviesť, že Ongwen sa im sám vzdal a teda nie je žiaden dôvod na zaplatenie odmeny. Následne bol Ongwen odovzdaný jednotkám Africkej únie a 21. januára 2015 bol presunutý do Haagu.

Dominic Ongwen predstúpil pred sudkyňu pre prípravné konanie MTS dňa 26. januára. MTS predbežne určil, že konanie o potvrdení obvinení sa bude konať 24. augusta 2015. Rozhodne sa, či prípad Dominica Ongwena bude postúpený z prípravného konania pred súdny senát. V prípade, že proces s Ongwenom začne, bude veľmi zaujímavé sledovať či bude pri ukladaní trestu v konečnej fáze MTS brať do úvahy to, že Ongwen bol unesený a prinútený stať sa detským vojakom, čo následne vyústilo k spáchaniu zločinov proti ľudskosti a vojnovým zločinom na čele LRA.

Zdroje:

Chothia, F.: Profile: Dominic Ongwen of Uganda's LRA, BBC News, 26. ledna 2015 (<http://www.bbc.com/news/world-africa-30709581>).

ICC (2015): ICC Pre-trial Chamber II separates Dominic Ongwen case from Kony et al. case, Press Release, 6. února 2015 (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr1088.aspx).

Women's Initiatives for Gender Justice (2015): First Ugandan Suspect, LRA Commander Dominic Ongwen transferred to the ICC in the Hague, 21. ledna 2015 (<http://www.iccwomen.org/documents/Dominic-Ongwen-transferred-to-The-Hague.docx.pdf>).

Fotografie:

[1] Map of Uganda, Autor: User: (WT- shared) Burmesedays, Wikimedia Commons, 15. marec 2010, CC BY- SA 3.0.

Palestina pristoupila k Římskému statutu

Kateřina Studecká

Dne 1. ledna 2015 přijala Palestina výkon jurisdikce Mezinárodního trestního soudu (MTS) a 2. ledna 2015 pristoupila k Římskému statutu. To vyvolalo sérii událostí, které pravděpodobně povedou k vyšetřování zločinů spáchaných na palestinském území.

Palestinská vláda uložila 2. ledna 2015 u generálního tajemníka OSN listinu o přistoupení k Římskému statutu, čímž se počet členských států Mezinárodního trestního soudu zvýšil na 123. Zároveň o den dříve přijala výkon jurisdikce MTS, a to od 13. června 2014. Předseda Shromáždění smluvních stran Římského statutu Sidiki Kaba uvedl, že každá ratifikace Římského statutu (ŘS) představuje vítaný pokrok k jeho universalitě a vyzval členské státy OSN, které ještě nejsou smluvní stranou ŘS, aby se jí staly.

Přistoupení se mohlo uskutečnit navzdory ne zcela vyjasněné otázce palestinské státnosti díky statusu nečlenského pozorovatelského státu OSN, který Palestina získala v roce 2012. Zatímco předchozí pouhý status pozorovatele zabránil v minulosti MTS vyšetřovat situaci v Palestině,^[1] získání statusu pozorovatelského státu otevřelo Palestině cestu k plnohodnotnému členství v mnoha organizacích včetně MTS.

V návaznosti na výše uvedené oznámila žalobkyně MTS dne 16. ledna 2015, že zahájila předběžné zkoumání situace v Palestině, což okamžitě vyvolalo bouřlivé reakce. Žalobkyně MTS zdůraznila, že tzv. předběžné zkoumání situace podle čl. 15 ŘS (které momentálně probíhá např. ve státech jako Afghánistán, Kolumbie, Gruzie, Honduras nebo Ukrajina) není vyšetřováním, ale pouhým procesem zkoumání, zda dostupné informace poskytují dostatečný základ pro zahájení vyšetřování. Navzdory tomu se však proti předběžnému zkoumání velmi negativně vyhranily státy jako Izrael, USA nebo Kanada.

Palestinský chlapec s vlájkou [1]

Oprávněná kritika ze strany Izraele, nebo se ozývá potrefená husa?

Nedalo se samozřejmě očekávat, že Izrael bude v nastalé situaci projevovat nadšení. Intenzita, s jakou jeho političtí představitelé kroky MTS kritizují, je však překvapivá. Izraelský premiér Benjamin Netanjahu označil předběžné zkoumání situace v Palestině za skandální a absurdní a došlo podle něj k tomu, že Hamas „dostal“ Izrael před Mezinárodní trestní soud. Jak ale správně poukazuje Mark Kersten, opomíjí přitom fakt, že to bude pravděpodobně právě Hamas a další palestínské skupiny, které mohou čelit hlavnímu náporu zkoumání ze strany MTS.

Mark Kersten dále trefně poukazuje na nesmyslný výrok izraelského premiéra, který odsoudil předběžné zkoumání situace v Palestině i z toho důvodu, že v Palestině MTS intervenuje, ale situaci v Sýrii dle jeho slov vyšetřovat nechce. U Sýrie se však jedná o velmi odlišnou situaci. V Palestině může být nyní zahájeno předběžné zkoumání právě díky jejímu přistoupení k ŘS, ale jakákoliv intervence ze strany MTS v Sýrii je vázána na politickou vůli členských států Rady bezpečnosti OSN (blíže viz Bulletin č. 5/2014 str. 3–4), protože Sýrie není stranou Římského statutu. Navíc lze poukázat na to, že ze všech západních zemí to byla Kanada (spojenec, na kterého se Izrael ihned po oznámení o zahájení předběžného zkoumání obrátil), která postoupení syrského konfliktu MTS nejdéle nevyjadřovala podporu navzdory opačnému chování většiny jejich spojenců.[2]

Kanadský ministr zahraničních věcí John Baird k tomuto prohlásil, že Palestinci udělali obrovskou chybu a mluvčí amerického ministerstva zahraničí Jeff Rathke uvedl v oficiální tiskové zprávě, že „je to tragická ironie, že Izrael, který odolal tisícům teroristických raketových střel vystřelených na jeho civilisty a sousedy, je nyní podroben přezkumu ze strany MTS“ [3] a obecně označil snahy MTS za kontraproduktivní pro mír.

Všechny tyto negativní reakce působí poněkud zvláště. Pro někoho, komu jde o zjištění skutečného stavu a potrestání případných viníků, by se tato situace měla jevit jako ideální – obžalobě se tak otevřela cesta nejen vůči Izraeli, ale samozřejmě také vůči právě Palestině. Premiér Netanjahu navíc prohlásil, že Palestinská autonomie spolupracuje s Hamasem, teroristickou skupinou, která páchá válečné zločiny, zatímco izraelský boj s terorismem je v souladu s mezinárodním právem. Nelze se tedy ubránit otázce, proč se političtí představitelé Izraele vyšetřování tolik brání, neporušují-li mezinárodní právo? Malým střípkem v ironii izraelského odmítavého postoje je také to, že se odehrává

Izraelský premiér Benjamin Netanjahu [2]

v roce, kdy si připomínáme výročí 70 let od skončení holocaustu a na to navazujících prvních mezinárodně-trestněprávních procesů.

Činnost Vyšetřovací komise pro Gazu ohrožena

Velmi odmítavých reakcí se ale v posledních týdnech nedočkal pouze MTS, ale také profesor Schabas, který do 2. února 2015 stál v čele Vyšetřovací komise pro Gazu, jež byla Radou OSN pro lidská práva vytvořena k prošetření porušení mezinárodního práva v souvislosti s vojenskými operacemi, které na území probíhaly v roce 2014. Profesor Schabas, který je považován za kritika Izraele, na svém blogu uveřejnil rezignační dopis, v němž uvádí, že by jeho další působení mohlo ohrozit práci Vyšetřovací komise.

Odmítl však, že by jeho práce byla jakkoliv zaujatá a že by zakázka na sedmistránkový právní posudek, kterou přijal od Organizace pro osvobození Palesti-

ny v roce 2012, a za níž dostal zapláceno 1300 amerických dolarů, měla ovlivnit pravdivost výstupů Vyšetřovací komise. Ve své funkci byl již nahrazen americkou soudkyní Mary McGowan Davisovou, když nabídku odmítla Amal Clooneyová pro svou dřívější práci v této oblasti. Vyšetřovací komise by měla výsledky své práce představit v březnu 2015. Premiér Netanjahu však celkem pochopitelně označuje komisi za protiizraelský orgán a je toho názoru, že celá její práce by měla být smetena ze stolu.

Bude bezpochyby velice zajímavé sledovat vývoj předběžného zkoumání situace v Palestině. Navzdory tomu, že se ozývají nesouhlasné projevy především ze strany Izraele a jeho spojenců, je to pravděpodobně především Palestina, která se má čeho obávat. Její političtí představitelé však museli dospět k závěru, že raději podstoupí toto riziko, když přistoupení může mít podstatný vliv na konečné uznání Palestiny jako státu. Není tedy vůbec jisté, zda přistoupení Palestiny k ŘS naplní svůj hlavní účel a stane se nástrojem k určení konkrétních viníků a dosažení spravedlnosti.

Poznámky:

[1] V roce 2009 podala Palestinská autonomie oznámení, v němž obviňovala Izrael ze spáchání činů trestných dle Římského statutu, ale tehdejší žalobce MTS Luis Moreno Ocampo v roce 2012 po pečlivém zvážení odmítnul zahájit vyšetřování právě vzhledem k pozorovatelskému statusu Palestinské autonomie v OSN.

[2] Kanada např. nepodpořila švýcarskou iniciativu v roce 2013 vyzývající RB k postoupení konfliktu v Sýrii Meziná-

rodnímu trestnímu soudu (iniciativu podpořilo 57 států). Postoupení syrského konfliktu bylo v RB zablokováno jinými aktéry (Rusko, Čína).

[3] <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2015/01/236082.htm>.

Zdroje:

BBC, Gaza conflict: Schabas quits UN inquiry over bias claims. *BBC News*, 3. února 2015 (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-31107988>).

ICC, *Palestine declares acceptance of ICC jurisdiction since 13 June 2014*. International Criminal Court, Press Release, 5. ledna 2015 (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr1080.aspx).

Kersten Mark, On the ICC in Palestine, Canada Crosses the Line. *Justice in Conflict*, 20. ledna 2015 (<http://justiceinconflict.org/2015/01/20/on-the-icc-in-palestine-canada-crosses-the-line/>).

Rathke Jeff, *Statement on ICC's Prosecutor's Decision*. Press Statement, 16. ledna 2015 (<http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2015/01/236082.htm>).

Schabas William A., Letter of Resignation. *PhD Studies in Human Rights*, 3. února 2015 (<http://humanrightsdoctorate.blogspot.cz/2015/02/letter-of-resignation.html>).

Fotografie:

[1] Palestinský chlapec s vlajkou. Zdroj: Rusty Stewart, Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[2] Izraelský premiér Benjamin Netanjahu. Zdroj: Dragan Tatic, Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

[3] Palestinská vlajka. Autor: Yac3, Wikimedia Commons, 13.5.2010, CC BY- SA 2.0.

Palestinská vlajka [3]

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Právo na zapomnění se opět hlásí o slovo

Jana Jeřábková

Poradní výbor společnosti Google pro problematiku práva na zapomnění zveřejnil 5. února 2015 závěrečnou zprávu, v níž se snažil najít kompromis mezi soukromím jednotlivce a právem veřejnosti na informace. Řešily se zásadní, avšak obtížně zodpověditelné otázky. Jaký význam má pro právo na zapomnění prostor? Jaká kritéria musí splňovat informace, jež mají být zapomenuty?

V květnu 2014 vydal Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „SDEU“) rozhodnutí v případě *Google Spain proti AEPD, Mario Costeja González*, které se stalo klíčovým pro uplatnění práva na zapomnění. Občané Evropské unie podle něj mohou požadovat, aby za určitých okolností byly z vyhledávačů odstraněny výsledky vyhledávání, obsahující osobní informace o jejich osobě. Při posuzování odstranění informace z vyhledávače se zkoumá povaha informace, zejména pak její stáří, přesnost či veřejný zájem na jejím zveřejnění. Od 29. května 2014 přijala společnost Google celkem 217 906 žádostí o odstranění výsledků vyhledávání, na jejichž základě vyhodnotila 785 994 webových adres. Čtyřicet procent z nich bylo nakonec odstraněno. Tyto údaje potvrzují, že právo na zapomnění zdaleka nemá absolutní povahu. Ochrana soukromí a svoboda projevu se musí nacházet v určité rovnováze, které však není snadné dosáhnout a hlavně si ji každý představuje trochu jinak.

V případě Maria Costeji šlo o odstranění jeho jména z indexu užívaného vyhledávačem Google tak, aby nebylo možné najít v souvislosti s ním informace o veřejné dražbě jeho majetku, která již dávno nebyla aktuální. Odstranění se však týkalo pouze národního vyhledávače Google Spain. Nedávno ale zašel francouzský právník Dan Shefet ještě dál. Požadoval, aby urážlivé materiály o jeho osobě přestaly být přístupné nejen z Google.fr, nýbrž ze všech vyhledávačů této společnosti. Francouzské soudy mu vyhověly. Na půdě Poradního výboru společnosti Google pro problematiku práva na zapomnění se tedy rozproutila diskuze nad rozsahem a formou práva na zapomnění.

Řešení uplatněné v případě Costeja znemožňuje sice vyhledat danou informaci prostřednictvím národní domény, na druhou stranu nic nebrání tomu, aby ji kdokoliv vyhledal pomocí národního vyhledávače jiného státu (např. google.cz, google.sk, google.pt apod.). Řešení francouzských soudů představuje naopak druhý extrém.

Soudní dvůr EU [1]

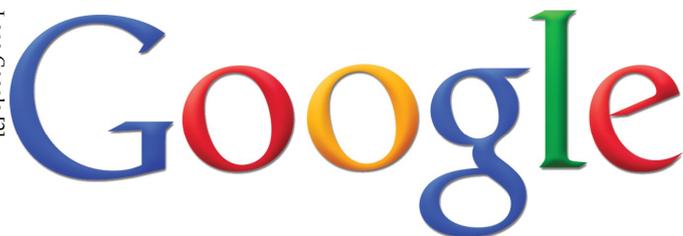
K vyhledávané informaci ztratí přístup kdokoliv na světě bez ohledu na to, zda se jeho stát nachází pod jurisdikcí SDEU či nikoliv. Podle jednoho z předních členů Poradního výboru profesora Luciana Floridiho by šlo o významný zásah do suverénního práva každého státu rozhodovat o tom, které informace budou v jeho společnosti dostupné a které ne. Jako příklad uvádí Brazílii. „*Jak někdo vysvětlí Brazilcům, že určitá na internetu zákonně zveřejněná informace nemůže být dále v brazilských vyhledávacích indexována, protože tak rozhodl SDEU?*“ [1] Svůj postoj, kterým hájí minimalistickou koncepci odstraňování výsledků vyhledávání, opírá o zásady stanovené již vestfálským mírem ve smyslu: „*Moje země, moje pravidla, tvoje země, tvoje pravidla.*“ [2] Potíž internetu spočívá v tom, že jej nelze teritoriálně vymezit a jakékoliv místo na světě je jen „kliknutí daleko“.

Poradní výbor tedy hledal řešení, které by nezavánělo cenzurou či jinými nedemokratickými a neliberálními prvky, nezasahovalo státy mimo jurisdikci SDEU a zároveň poskytovalo určitou ochranu soukromí občanům EU. Nakonec dospěl k závěru, že odstraňování výsledků vyhledávání se bude týkat pouze evropských verzí Googlu („hranicemi“ je Evropská unie) a k vyhodnocování individuálních žádostí o vymazání odkazů pomohou čtyři kritéria: veřejná role subjektu dat, typ informace podle sledování veřejného či soukromého zájmu, zdroj informací a časový rámeček (zda je informace stále relevantní nebo není apod.).

Toto šalamounské řešení lze spíše než za kompromis považovat za vítězství zastánců minimalistické koncepce odstraňování odkazů (pouze z národní domény vyhledávače), jelikož k hledané informaci vede cesta přes vyhledávače mimoevropských států. Je možné argumentovat, že mnohem pravděpodobněji bude informace o nás vyhledávat někdo v našem okolí, městě, zemi či okolních zemích. Ovšem vzhledem ke globálnímu propojení téměř celého světa prostřednictvím internetu a existenci různých mezinárodních a nadnárodních korporací tento argument postrádá dostatečnou váhu.

Lze očekávat, že právo na zapomnění bude nadále předmětem diskuzí a jeho forma se bude vyvíjet. Tak jako případ *Costeja* byl pro právo na zapomnění zlomovým, tak i Poradního výbor společnosti Google se mu snažil dát trochu jasnější podobu (i když mu spíš jen oblékl nový kabát). Možná se v budoucnu dočkáme případu, který posune hranice práva na zapomnění i mimo Evropskou unii. Pro aktéra takového případu by se však pravděpodobně jednalo o podobné Pyrrhovo vítězství jako pro Maria Costeju, který nechtěl, aby jeho jméno bylo na internetu dohledatelné v textu o 36 španělských slovech. V důsledku mediální popularity rozhodnutí SDEU figurovalo jeho jméno v 840 článcích v největších světových médiích, a to i v zemích, kam by za normálních okolností zvěsti o rozhodnutí SDEU nikdy nedoputovaly.

Logo Google [2]

Poznámky:

[1] Floridi, Luciano. 2015. *Should You Have The Right To Be Forgotten On Google? Nationally, Yes. Globally, No.* The World Post. 5. 2. 2015. (http://www.huffingtonpost.com/luciano-floridi/google-right-to-be-forgotten_b_6624626.html).

[2] Tamtéž.

Zdroje:

Ball, James. 2014. *Costeja González and a memorable fight for the 'right to be forgotten'*. The Guardian. 14. 5. 2014 (<http://www.theguardian.com/world/blog/2014/may/14/mario-costeja-gonzalez-fight-right-forgotten>).

Floridi, Luciano. 2015. *Should You Have The Right To Be Forgotten On Google? Nationally, Yes. Globally, No.* The World Post. 5. 2. 2015 (http://www.huffingtonpost.com/luciano-floridi/google-right-to-be-forgotten_b_6624626.html).

Google, Inc. (2015) Žádosti o odstranění obsahu z vyhledávání na základě předpisů EU o ochraně soukromí. Transparency report. 16. 2. 2015 (<http://www.google.com/transparencyreport/>

[removals/europeprivacy/](http://www.google.com/transparencyreport/)).

Rott, Heather. 2015. *The "Right" to Be Forgotten & Digital Leviathans*. Duck of Minerva. 6. 2. 2015 (<http://duckofminerva.com/2015/02/the-right-to-be-forgotten-digital-leviathans.html>).

Scott, Mark. 2015. *Still fighting for the right to be forgotten online*. The Irish Times. 5. 2. 2015 (<http://www.irishtimes.com/business/technology/still-fighting-for-the-right-to-be-forgotten-online-1.2091260>).

Fotografie:

[1] Soudní dvůr EU, autor: Transparency International, flickr.

[2] Logo Google, autor: Google Inc, WikiCommons.

Lidská práva v mezinárodní politice

U nakladatelství Wolters Kluwer právě vyšla kniha *Lidská práva v mezinárodní politice*, jejímiž hlavními autory jsou Pavel Dufek (FSS MU) a Hubert Smekal (FSS MU). Na publikaci se dále podíleli například Ivo Pospíšil (generální sekretář Ústavního soudu), Veronika Bílková (zástupkyně ČR v Benátské komisi, ÚMV a PrF UK) či Lubomír Majerčík (vedoucí analytického odboru Ústavního soudu). Vedle Huberta Smekala za Centrum pro lidská práva do knihy přispěli též Katarína Šipulová a Lukáš Hoder.

EDIČNÍ ŘADA LIDSKÁ PRAVA

Lidská práva v mezinárodní politice

PAVEL DUFEK
HUBERT SMEKAL
A KOLEKTIV

 Wolters Kluwer

Hlad po půdě a lidská práva

Martin Dominik

Převody velkých půdních celků a vytváření plantáží nejsou jen otázkou historie a románů. V současnosti k těmto jevům opět dochází, otázkou zůstává, jak dopadají do oblasti vlastnických práv, práva na jídlo či obydlí. Odpovědi podává studie Generálního ředitelství Evropského parlamentu pro vnější politiky Evropské unie.

Podstata problému

V poslední době zaznamenáme posun ve způsobu zemědělské prvovýroby. Využívají se velké mechanicky obhospodařované plochy, k čemuž vede ekonomická výhodnost a jistota zpracovatelských společností. Pokud mají půdu ve vlastnictví (či obdobném vztahu), nemusí jednat s dodavateli, mají produkci přímo pod kontrolou a ušetří za transakční náklady. Za tímto účelem získávají obrovské půdní celky řízené z jednoho centra. Jako příklad lze uvést, že zpracovatelské zařízení na palmový olej je schopno zpracovat produkci ze 70 000 hektarů plantáže. V této situaci se zapomíná na neekonomické faktory.

Obchodní společnosti hledají „volnou půdu“ a snaží se ji nejčastěji získat v Asii, Latinské Americe a Africe. Nevyhýbají se ale ani chudším evropským zemím. Do EU navíc směřuje většina produkce států ze zmíněných oblastí, a to jak z historických důvodů, tak díky programům EU. Evropské společnosti hrají nezanedbatelnou roli v získávání půdy v třetích zemích. Od roku 2005 se pravděpodobně podílely na 40 % investic do půdy v Africe, uvádí studie. Od stejného roku se novodobý hlad po půdě se začal projevovat a svého vrcholu dosáhl prozatím v letech 2009 a 2010.

Lidská práva ve hře

Za zásadní lidské právo spojené s půdou se považuje vlastnické právo. Při zabírání půdy často dochází k vyvlastnění, které se obecně považuje za přípustné, pokud je to ve veřejném zájmu a za náhradu. V případech sledovaných ve studii se však objevovaly situace bez poskytnutí adekvátního plnění. Oběti vyvlastnění nemají v mnoha státech přístup k soudní ochraně nebo pro jejich nárok neexistuje hmotněprávní podklad.

V některých zemích vlastní půdu stát, což vede k tomu, že lidé ztratí půdu, aniž by proběhlo formální vyvlastnění. Zbavení půdy s sebou často nese i odnětí zdroje obživy. Je třeba si uvědomit, že v zasažených zemích se velká část obyvatelstva živí zemědělstvím, zasahuje se tedy do práva na obživu a potravu.

Vytváření velkých půdních celků a jejich obhospodařování má vliv na životní prostředí. Hlavním tématem by měly být chemikálie používané k ošetřování plodin, které posléze bývají konzumovány obyvateli.

Vytváření plantáží ovlivňuje také právo na obživu, respektive práci. Zaměstnávání místních se obecně považuje za přínos tamnímu obyvatelstvu, každá mince má však dvě strany. Pracovní právní zákonodárství není v chudších zemích příliš rozvinuto a má slabý ochranný aspekt. Ze studie plyne, že pracovníci mají nízkou mzdu, vztahy jsou krátkodobé a nejisté. Mnohdy nemohou založit odbory a mají problémy s prosazováním svých práv.

Evropská unie uznává lidská práva jako univerzální hodnotu a zastává je i ve vztazích s okolním světem, jak plyne ze Smlouvy o Evropské unii. EU nemůže zasahovat do vnitrostátního zákonodárství nečlenských zemí, ale dokáže na ně vyvíjet ekonomický a politický tlak. Už jen proto, že instituce EU jsou společně s členskými

Evropský parlament [1]

státy největšími světovými poskytovateli rozvojové pomoci.

Svého postavení může Unie využít při jednání o mezinárodních smlouvách. Již od roku 1995 zahrnuje do mezinárodních obchodních smluv lidskoprávní doložky. Lidskoprávní doložky by se však neměly vkládat pouze do rámcových dohod, ale zejména do konkrétních prováděcích smluv.

I vnitřní opatření Unie může mít extrateritoriální dopady. Jako příklad poslouží tlak EU na využívání biopaliv, který nepřímo vede k vytváření obrovských plantáží na palmový olej. Při vytváření legislativy je proto třeba zkoumat dopad na lidská práva nejen v rámci EU, ale i vně. Hlavní dozorující roli by měl podle studie hrát Evropský parlament, který má politický vliv a nástroje, jak usměrňovat politiku Unie.

Zdroj:

Cotula, Lorenzo. 2014. *Addressing the human rights impacts of „land grabbing“*. Directorate-General for External Policies, Evropský parlament. 9. 1. 2015, ([http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/534984/EXPO_STU\(2014\)534984_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/534984/EXPO_STU(2014)534984_EN.pdf)).

Fotografie:

[1] Evropský parlament, autor: CherryX, WikiCommons. CC BY-SA 3.0.

[2] Pole v Malawi, autor: Swathi Sridharan, Wikipedia. CC BY-SA 2.0.

Pole v Malawi, autor: Swathi Sridharan [2]

Stanné právo v Evropě

Veronika Mokrá

Stanné právo je opatření státní moci v oblasti trestního práva. Přesto, že by mělo sloužit k zabezpečení bezpečnosti státu, bývá toto mimořádné opatření často zneužíváno, například k potlačení opozice. Nyní stojí před otázkou (ne)zavedení stanného práva další evropský stát.

Stanné právo jako pojem

Stanné právo představuje výjimečné opatření státní moci při zvýšeném ohrožení bezpečnosti státu. Jde o situaci, kdy vláda nebo jiné úřady nejsou schopny efektivně fungovat a zajišťovat pořádek, bezpečnost nebo základní služby (během války, občanských nepokojů, živelných pohrom aj.). Většinou je toto právo zavedeno pouze dočasně.

Vyhlášení stanného práva občas bývá především vládou zneužíváno. Stanné právo tak může fungovat jako nástroj vlády nad veřejností. Takovéto situace nastávají často po státním převratu (např. Thajsko v roce 2014), při hrozbě masivních lidových protestů (např. Čína v roce 1989), při potlačení vzpoury (např. Kanada 1970) nebo jako způsob potlačení opozice (např. Polsko v roce 1981).

V současné době však většina států používá jinou právní konstrukci než stanné právo, například Česká republika rozeznává tři mimořádné stavy - nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav.

Stanné právo stojí na omezení občanských práv s cílem odstranit jedince i skupiny od páčání některých zločinů, které jsou v dané době a místě společensky nebezpečné. K zabezpečení tohoto cíle slouží urychlení a zjednodušení trestního řízení a zpřísnění trestů (často bývá umožňován i trest smrti). Stanné právo většinou provází zákaz vycházení, zákaz shromažďování, potlačení habeas corpus [1], posílení vojenských práv, apod.

Stanné právo však nemá účinky jen v době svého trvání, tedy jako konkrétní omezení občanských práv na daném území v daný čas, ale často má na lidi dopad i po jeho skončení. Mnohdy se stává, že lidé uvězněni během vyhlášení stanného práva zůstanou ve vězení ještě dávno poté, co je stanné právo zrušeno, protože vyřízení všech formalit a navrácení právního systému do původního stavu určitou dobu trvá.

Stanné právo v evropských státech

Stanné právo bylo v evropských státech i mimo ně vyhlášeno mnohokrát, a to z různých důvodů. Například v Irsku bylo stanné právo vyhlášeno během Velikonočního

povstání [2] v roce 1916 k udržení pořádku v dublinských ulicích. Později bylo se souhlasem britské vlády rozšířeno na celé území Irska.

V Polsku bylo stanné právo vyhlášeno v roce 1981 poté, co společenské hnutí Solidarity, které se postavilo komunistickému režimu a nakonec přispělo k jeho pádu, začalo v Polsku nabírat na popularitě. Komunisté se rozhodli zareagovat, a tak 13. prosince 1981 generál Wojciech Jaruzelski realizoval převzetí moci vojenskou juntou. Jejím jménem následně vyhlásil stanné právo. Vojenská junta převzala veškerou výkonnou moc, opoziční vůdci byli pozatýkáni a byla přerušena činnost všech společenských organizací včetně odborových svazů. Stanné právo v Polsku trvalo až do 22. července 1983.

V České republice bylo stanné právo vyhlášeno také několikrát. Někdy se jednalo o stanné právo vyhlášené na celém území státu, jindy se situace týkala pouze určitého území. Stanné právo pro určité území bylo vyhlášeno například 14. srpna 1917 v Plzni, 13. prosince 1920 v Brně a okolí nebo například v noci z 23. na 24. srpna 1968 v Praze. Asi nejznámější je vyhlášení prvního a druhého stanného práva za Protektorátu Čechy a Morava v souvislosti s Reinhardem Heydrichem.

První stanné právo trvalo od 28. září 1941 do 20. ledna 1942. Na základě Nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu, které bylo vydáno 27. září 1941, byl nově příchozí zastupující protektor Heydrich oprávněn vyhlášovat civilní výjimečný stav. To také dalšího dne učinil. Stanné právo bylo vyhlášeno nad Oberlandráty Praha, Brno, Olomouc, Hradec Králové a Kladno. Během této doby platil např. zákaz shromažďování na veřejnosti i v uzavřených prostorách a zákaz vycházení po policejní hodině. Veškeré činy porušující stanné právo trestaly stanné soudy smrtí nebo posláním do koncentračního tábora.

Po atentátu na Heydricha 27. května 1942 bylo znovuzavedeno tzv. druhé stanné právo. Odvoláno bylo 3. července 1942. Přesto, že trvalo kratší dobu, než první stanné právo, padlo mu za oběť třikrát více osob než během prvního stanného práva.

Aktuálně před otázkou zavedení stanného práva stála a stojí Ukrajina, kterou od listopadu 2013 svírá tzv. ukrajinská krize. 12. února 2015 byl v běloruském Minsku vytvořen 13bodový program, který by měl situaci na východě Ukrajiny uklidnit. Plán zahrnuje také příměří, jež mělo začít platit v sobotu 14. února. Ukrajinský prezident Petro Porošenko v sobotu odpoledne dokonce pohrozil, že pokud se příměří nebude dodržovat, vyhlásí stanné právo nejen v oblastech, kde probíhají boje, tedy v Doněcku a Luhansku, ale v celé zemi. Jestli bude

příměří opravdu dodrženo nebo zda Ukrajina bude muset přistoupit k vyhlášení mimořádného stanného práva, ukáže následující vývoj.

Vyhlášení stanného práva v Brně a okolí v roce 1920. [1]

Poznámky:

[1] Právo odvolat se k soudu proti neoprávněné vazbě fyzické osoby.

[2] Povstání bylo pokusem militantních irských republikánů o získání nezávislosti na Spojeném království.

Zdroje:

BBC News. *Poland marks communist crackdown*, (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6175517.stm>).

BBC Home. *1916 Easter Rising*, (<http://www.bbc.co.uk/history/british/easterrising/aftermath/af01.shtml>).

Britannica. *Martial law*, (<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/366852/martial-law>).

Fronta. 2008. *Vyhlášení civilního stavu výjimečného v Protektorátu Čechy a Morava z 28. září 1941*, (<http://www.fronta.cz/dokument/vyhlaseeni-civilniho-stavu-vyjimecneho-protectorat-cechy-a-morava-28-zari-1941>).

Fronta. 2011. *První stanné právo v protektorátu*, (<http://www.fronta.cz/dotaz/prvni-stanne-pravo-v-protectoratu>).

Fronta. *Stanné právo*, (<http://www.fronta.cz/foto/stanne-pravo>).

Fotografie:

[1] Vyhlášení stanného práva v Brně a okolí v roce 1920, foto: neznámý, WikiCommons.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Počty uprchlíků a žadatelů o azyl celosvětově rostou

Anna Macíčková

Na počátku letošního roku Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) publikoval zprávu za období od ledna do června 2014, která slouží jako komplexní přehled o vývoji situace uprchlíků, vnitřně vysídlených osob, uchazečů o azyl a osob bez státní příslušnosti. Celkový počet osob, které UNHCR do svých statistik v tomto období zahrnul, se vyšplhal k 46,3 milionům.

Nejvíce uprchlíků utíká ze Sýrie

Vleký konflikt a stále nekončící násilí v Sýrii si kromě každodenního lidského neštěstí vyžádaly také přepsání statistických tabulek. Kvůli více než třem milionům registrovaných uprchlíků získala Sýrie nešťastné prvenství v tabulce zemí produkujících nejvyšší počty uprchlíků a přeskočila tak Afghánistán, který této statistice vévodil více než tři dekády. Tento fakt je ještě více alarmující vzhledem k tomu, že se Sýrie ještě před dvěma roky neřadila ani do první třicítky zemí, zatímco nyní

její utečenci tvoří téměř čtvrtinu všech uprchlíků pod mandátem UNHCR.

Za Afghánistánem s 2,7 miliony utečenců obsadilo třetí příčku ve statistice Somálsko, z něhož uprchl přes jeden milion obyvatel. Tyto první tři země dohromady produkují 52 % všech uprchlíků pod mandátem UNHCR. Čtvrtou zemí v pořadí je Súdán s více než 670 tisíci uprchlíky, jejichž počet se vzhledem k dříve sledovaným obdobím pohybuje v podobných hodnotách, s čímž ostře kontrastuje páté místo Jižního Súdánu. Prudké vypuknutí násilí, které v zemi vzplanulo v prosinci 2013, donutilo opustit domovy přes půl milionů lidí, což je o téměř 400 tisíc uprchlíků více než v roce 2013.

Šesté a sedmé místo zůstává takřka beze změn, počet utečenců z Demokratické republiky Kongo a Myanmaru se pohybuje pod hranicí půl milionu. Mírného vzestupu se v důsledku probíhajícího násilí dočkal osmý Irák, zatímco počet utečenců z deváté Kolumbie zůstává stabilně těsně pod hranicí 400 tisíc. Smutnou desítku zemí uzavírá Středoafrická republika svým skokem na číslo 381 tisíc uprchlých obyvatel, kteří opustili svou zemi zejména v důsledku krvavého řádění zneprátelených hnutí Séléka a Anti-balaka (viz Bulletin 10/2014, s. 9).

Somálská uprchlíci v Etiopii. [2]

Uprchlíci míří do Pákistánu a Libanonu

Zatímco výše uvedených deset zdrojových zemí dohromady vydalo 78 % všech uprchlíků pod mandátem UNHCR, top deset zemí, do nichž uprchlíci zamířili, pojímá 58 % utečenců. Žebříček uprchlíky přijímacích zemí razantně proměnily aktuální konflikty a násilí, zejména v Sýrii, Jižním Súdánu a ve Středoafričské republice. Zatímco Pákistán nepřestává hostit celosvětově největší počet uprchlíků, který dosahuje až 1,6 milionů potřebných lidí pocházejících prakticky jen z Afghánistánu, druhou příčku obsadil maličký Libanon. Do tohoto blízkovýchodního státu zamířilo již na 1,1 milionů utečenců prchajících před situací v Sýrii, kteří jej během tří a půl roku posunuli z 69. příčky na druhou.

Syrská krize má však přímý dopad nejen na Libanon, ale také na Turecko a Jordánsko, které se umístily hned za třetím Íránem. Šestá Etiopie ve sledovaném období nahradila zejména kvůli přílivu utečenců z Jižního Súdánu Keňu jakožto největšího příjemce uprchlíků v subsaharské Africe. Za sedmou Keňou se umístil Čad a za nimi Uganda, která je postižena jak boji v Demokratické republice Kongo, tak v Jižním Súdánu. Desátá skončila Čína.

UNHCR také poskytuje údaj srovnávající počet uprchlíků s populací hostujícího státu. Tento indikátor, který měří hustotu populace utečenců vzhledem k populaci hostující země, plasticky ukazuje, jak velký problém utečenci v hostujících zemích představují. S 257 uprchlíky na 1 000 vlastních obyvatel získal jasné prvenství Libanon, za ním je Jordánsko se 114 a Čad s 39 utečenci

na 1000 obyvatel, další čísla klesají k řádu dvacítek a desítek. Jedinou industrializovanou zemí v první desítce je Švédsko s 12 běženci na 1 000 obyvatel.

Nejvíce žádostí o azyl směřuje do Německa

Další velkou oblast zájmu UNHCR představují uchazeči o azyl, již v první polovině roku 2014 podali necelých 600 tisíc žádostí do 172 zemí světa, což je o 18 % více než ve stejném období předchozího roku.[1] Ve sledovaném období se s 67 400 žádostmi stalo nejčastějším příjemcem Německo a jestliže bude nynější trend pokračovat, tak může překonat roční rekord v počtu přijatých žádostí za posledních dvacet let. Plány směrem do Německa upínají zejména žadatelé ze Sýrie, Srbska, Kosova, Afghánistánu a Eritrey.

Druhé místo v tomto žebříčku obsadily Spojené státy americké s 47 500 požadavky, které přichází zejména z Mexika a Číny a dále z Guatemaly a Salvadoru. Do třetí Francie by rádi zamířili lidé z Demokratické republiky Kongo, Ruska a Albánie. K dalším důležitým příjemcům žádostí o azyl patří také Švédsko, Turecko, Itálie, Rusko, Spojené království, Uganda a Malajsie.

Stejně jako se syrský konflikt projevil v počtech uprchlíků, tak i v údajích o žádosti o azyl hraje velkou roli. Syřané se stali největší skupinou uchazečů, přičemž svá přání směřovali ze 40 % do Německa a Švédska, celkově však do 96 zemí světa. Druhou nejpočetnější skupinou jsou Iráčané, kteří by z velké části rádi zamířili do Turecka, Jordánska a Německa. Další význačné země, z nichž přicházejí žádosti o azyl, jsou Afghánistán, Eritrea, Demokratická republika Kongo a Ukrajina. V polovině

Vítání uprchlíků [2]

loňského roku očekávalo rozhodnutí o svých žádostech téměř 1,3 milionů osob, což je nejvyšší počet za posledních 15 let.

Počty vnitřně vysídlených osob a lidí bez občanství jsou nejasné

Podle údajů UNHCR se v důsledku válek a různých konfliktů ve 25 zemích nachází přes čtyři miliony nově vnitřně vysídlených osob (IDPs), celosvětové údaje však k dispozici nejsou. Nejvíce IDPs se v reportovaném období pohybovalo v Sýrii, která s šesti a půl miliony vysídlených obyvatel čelí celosvětově nejrozsáhlejšímu vnitřnímu přesídlení. Kolumbijská vláda zaregistrovala 5,7 milionů lidí a k dalším zemím s obrovskými počty IDPs patří Demokratická republika Kongo, Súdán, Irák, Jižní Súdán, Pákistán a Somálsko.

Přesné číslo osob bez státní příslušnosti (*stateless persons*) je taktéž neznámé, avšak podle odhadů UNHCR se jedná nejméně o deset milionů lidí. V první polovině loňského roku byla data o osobách bez občanství přístupná v 77 zemích, v nichž se takových osob pohybovalo 3,5 milionu.

Zpráva UNHCR však přinesla i pár pozitivních údajů, uvedla například, že kolem 1,6 milionu IDPs se ve sledovaném období navrátilo do svých domovů, což je počet, který více než dvakrát převyšuje údaj z předešlého roku. Celkem 37 000 uprchlíků 57 různých národností přesídlilo s asistencí UNHCR, nejčastěji se jednalo o obyvatele pocházející z Myanmaru, Iráku, Bhútánu, Somálska a Sýrie. Nevysoká čísla však figurují v kolonce navrátilivších se uprchlíků, kterých bylo jen 107 000, což jen potvrdilo klesající trend z minulých let.

Poznámky:

[1] Do těchto statistik neposkytla své údaje vláda Jihoafrické republiky, což je třeba brát v úvahu, jelikož od roku 2008 tato země vykazuje vysoká čísla nových žádostí o azyl. Například v roce 2013 byla jejich třetím největším příjemcem.

Zdroje:

UNHCR. 2015. *UNHCR Mid-Year Trends 2014*. Ženeva (<http://unhcr.org/54aa91d89.html>).

Fotografie:

[1] Vítání uprchlíků. Foto: Takver, Flickr, CC BY-SA 2.0. <https://www.flickr.com/photos/takver/9377515138>

[2] Somálští uprchlíci v Etiopii. Foto: United Nations Photo, Flickr, CC BY-NC-ND 2.0. https://www.flickr.com/photos/un_photo/6106232719

Jak genderová nerovnost podkopává světovou ekonomiku

Andrea Bittnerová

Ženy po celém světě se i v 21. století musí potýkat s nerovnostmi pracovních podmínek, nejvíce ohroženými jsou pak ženy v rozvojových zemích. Ty musí velmi často pracovat za menší platy než jejich mužské protějšky, leckdy nejsou placeny vůbec. Mezinárodní nevládní organizace ActionAid se proto rozhodla vydat zprávu, která poukazuje na ekonomické důsledky a náklady, jež tyto nerovné podmínky mají jednak pro ženy samotné, tak pro globální ekonomiku.

Nerovnost a neviditelnost

Přestože se ženy hojně podílejí na chodu světové ekonomiky, která by bez jejich práce nemohla fungovat, jejich činy jsou často nedostatečně ohodnoceny. O to horší je, že genderová nerovnost vůči mužům je neomezuje pouze finančně, ale má také dopad na jiné oblasti jejich života, například na jejich sexuální a reprodukční zdraví. Výzkum ActionAid zjistil, že ženy v rozvojových zemích by se mohly mít až o devět bilionů dolarů lépe, kdyby měly stejný přístup k pracovním příležitostem

Třážděná pracovnice [1]

jako muži a jejich plat byl taktéž rovnocenný. Avšak nerovnost je ještě podpořena skutečností, že jsou to právě ženy, které vykonávají domácí práce, starají se o seniory a vydávají peníze na potomky. Tyto činnosti nejsou nijak ohodnoceny a navíc omezují možnost žen angažovat se jinde. Mezinárodní organizace pro práci (ILO) ve své zprávě z roku 2012 uvádí, že propast mezi pohlavími se na pracovním trhu za poslední léta prohloubila a odhaduje, že podmínky pro genderovou nerovnost bude možno nastavit nejdříve za 75 let.

Kdo za to může?

Jak již bylo zmíněno, ačkoliv ženy často nezištně přispívají světové ekonomice a k blahobytu všech, genderová nerovnost s sebou nese i mnoho negativ, které podle kritiků mohou světové hospodářství v konečném důsledku poškodit. Boj s nerovností může dle ILO přispět k boji s chudobou a světová ekonomika by mohla narůst až o 1,6 miliardy dolarů, kdyby se mezera mezi pohlavími zúžila.

Bez ohledu na existenci mnoha úmluv chránících lidská práva, včetně těch ženských, se podle ActionAid nedaří prosadit výraznější změny k lepšímu. Na vině jsou přitom podle Action Aid vlády, obchodní společnosti a mezinárodní organizace. Nejedná se přitom o problém, na který upozorňují jen zapálené nevládní organizace. I samotný generální tajemník OSN Pan Ki-mun prohlásil, že „nemůžeme naplnit 100 % světového potenciálu eliminací 50 % světové populace. Důkaz je jasný: rovnost pro ženy znamená pokrok pro všechny.“

Ženy tvoří asi 60 % chudých pracujících na světě, denně musí čelit vykořisťovatelským metodám, nízkým platům a absenci sociální ochrany ze strany státu. Podle zprávy ILO z roku 2012 bylo v Asii a subsaharské Africe 80 % všech ženských prací neregulováno a byly riskantní. V globálních zásobovacích řetězcích tvoří asi 80 % pracovníků ženy, které přitom často nemohou uplatnit svá základní práva a jsou vystaveny násilí a sexuálnímu zneužívání. I tak často používaná snaha zlepšit podmínky lidstva vzděláváním se v těchto ohrožených prostředích májí účinkem. V nízkopříjmových zemích bylo v roce 2013 dvakrát více žen se středněškolským vzděláním nezaměstnáno než muži na stejné úrovni, jelikož ženské vzdělání a dovednosti jsou často ignorovány. Alarmujícím zjištěním je také to, že v 90 % ze 143 ekonomik existuje minimálně jeden zákon, který omezuje ekonomickou rovnost pro ženy.

Dojde někdy k rovnosti?

V tomto roce má mezinárodní společenství přijmout nové cíle udržitelného rozvoje (*Sustainable Development Goals*) a zároveň oslaví 20 let od přijetí Pekingské

Ilustrací foto - pracovnice [2]

platformy pro akci (*Beijing Platform for Action*), což je zřejmě nejambicióznější plán pro zlepšení ženských práv, který je hnacím motorem pro plnou realizaci Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen. Mnozí věří, že kdyby se podařilo oba antidiskriminační rámce plně implementovat, ženy by již déle nemusely nespravedlivě dotovat světové hospodářství.

Pokrok je však pomalý. Odhady ILO, že se genderové rovnosti můžeme dočkat nejdříve za 75 let, nemusí být vůbec přehnané. Jak dlouho ostatně ženám trvalo nabýt pouhé volební právo? Mnohde přitom toto právo ženy stále nemají. Velkým problémem je také vysoká nerovnost mezi regiony. Ženy v západním světě se mohou těšit daleko více právům než jejich protějšky v zaostalejších zemích, kde působí velmi silné faktory ovlivňující nerovnost žen, jako je náboženství, tradiční zvyky nebo nevzdělanost. Právě změna těchto okolností zřejmě bude nezbytná ke zlepšení situace genderové rovnosti. Změnit tisícileté náboženství nebo staleté zvyky však opravdu nelze přes noc.

Zdroje:

ActionAid. 2015. *Close the gap! The cost of inequality in women's work.* (http://www.actionaid.org.uk/sites/default/files/publications/close_the_gap_final_21.01.2015.pdf).

International Labour Organization. 2012. *Global Employment Trends for Women.* (http://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_195447.pdf).

Fotografie:

[1] Tádžická pracovnice. Foto: IOM, Flickr, CC BY-NC-ND 2.0 <https://www.flickr.com/photos/iom-migration/10343088146/>.

[2] Pracovnice. Foto: rajkumar1220, Flickr, CC BY 2.0 <https://www.flickr.com/photos/ahinsajain/2924019361/>.

4) Česká republika a lidská práva

Advokátní koncipienti povinně k soudům

Adam Blisa

Zprávy týkající se české justice v posledních několika týdnech pravidelně plní stránky novin. Rezignace Ivy Brožové na funkci předsedkyně Nejvyššího soudu, následné jmenování Pavla Šámalu, spor a jednání o doplacení špatně vypočtených platů soudců či rezignace ministryně spravedlnosti Heleny Válkové. A také zpráva v době vzniku tohoto článku nejaktuálnější, tedy plán nového ministra spravedlnosti, Roberta Pelikána, jak odlehčit justici a urychlit její fungování. Posledně jmenovaná zpráva způsobila, především mezi mladými (budoucími) právníky, značný rozruch, a proto stojí za to věnovat se jí trochu blíže.

Rychlost české justice je jedním z hlavních „neduhů“, za které je pravidelně kritizována nejen veřejností odbornou, ale také laickou. Ze srovnání délky řízení v evropských státech vyplývá, že ČR délkou řízení před soudy nijak nevybočuje z evropského průměru,[1] ovšem toto zjištění poskytuje pouze malou útěchu. Ze statistiky ČSÚ totiž vyplývá, že vyřídit občanskoprávní věc trvá před okresními soudy průměrně 426 dnů, před soudy krajskými pak 511 dnů.[2] Pokud vezmeme v úvahu dvouinstančnost řízení a možnost, že věc absolvuje kolečko po instancích vícekrát než jednou, součet uvedených čísel začne dávat hrozivé výsledky.

Říká se přitom, že opožděná spravedlnost je spravedlností odepřenou, a přiměřeně rychlé vyřízení věci je součástí práva na spravedlivý proces. Vyporádání se s narůstající délkou řízení a množstvím věcí, které musí soudy vyřídit, přitom vyžaduje komplexní systémové řešení. To spočívá jak v reformě předpisů, tak v personálním posílení soudů, neboť platí přímá úměra, že více lidí vyřídí více věcí.

Na personální reformu také míří vize Roberta Pelikána.[3] Jeho představa spočívá v tom, že podmínkou složení advokátních zkoušek bude nejen absolvování tříleté koncipient-

tury, ale také dvouletá praxe na soudech. Tam by měli právníci pomáhat především s administrativou, která je náročná časově, ale nenáročná na zkušenosti, znalosti a dovednosti. Soudci by tak měli získat víc času na samotné rozhodování sporů. Takové řešení, byť vedeno nepochybně dobrými úmysly, je však problematické.

Hrozby personálního propojení

Hrozby, které Pelikánova vize pro justici představuje, velmi dobře popsal Petr Němec.[4] Poukázal na to, že propojování advokacie a justice může mít jednak negativní vliv na samotný výkon justice, na což poukázala i BIS ve svých zprávách, tak na důvěru v justici, neboť osobní vazby mezi advokátem a soudcem zakládají tzv. objektivní podjatost, tedy zdání podjatosti. Je pravda, že ČR je poměrně malou zemí a s ohledem na existenci pouhých čtyř právnických fakult existuje velká pravděpodobnost osobních vazeb.

Nehledě na výše zmíněné hrozby však Pelikánův koncept není ani ideálním systémovým řešením. Není totiž ani zřejmé, co by vlastně měli absolventi na soudech dělat. V současné době jsou v právním řádu zakotveny dvě funkce, jejichž smyslem je právě zbavit soudce co nejvíce administrativní zátěže a přenechat mu pouze rozhodování – vyšší soudní úředník a asistent soudce. Úkolem vyššího soudního úředníka je „výkon co nejširšího rozsahu úkonů (včetně rozhodovacích) dosud

Možná destinace budoucích advokátů? (Krajský soud v Ústí nad Labem) [1]

vykonávaných soudci“[5] – tedy v podstatě to, co chce Pelikán přenést na koncipienty. Zároveň je však zřejmé, že koncipienti nemají být vyššími soudními úředníky, ani je nahrazovat. Budou tedy asistenty?

Koncipienti mezi asistentem a vyšším soudním úředníkem

Asistent soudce je funkce, která byla v ČR zavedena nejdříve ve vztahu k Ústavnímu soudu, kde má v současné době každý soudce k dispozici tři asistenty na plný úvazek či více asistentů na úvazek zkrácený. V roce 2002 byli asistenti zavedeni i na Nejvyšším soudu, v roce 2003 současně s jeho zřízením na Nejvyšším správním soudu a v roce 2006 i na soudech nižších stupňů. Rozsah činnosti asistenta soudce není detailně vymezen, zjednodušeně by bylo možné je charakterizovat jako „pravou ruku soudce“. Oproti vyšším soudním úředníkům jsou také kladeny vyšší požadavky na jejich vzdělání. Asistenti totiž nemají na starosti jen administrativu, těžiště jejich činnosti spočívá především v přípravě podkladů pro rozhodování a psaní konceptů rozhodnutí. Stěžejním předpokladem jsou tak jejich znalosti práva a schopnost argumentovat.

Soudci si proto vybírají své asistenty pečlivě. Musí mít nejen jistotu, že asistenti budou odvádět kvalitní práci, ale často dbají také na určité názorové či hodnotové souznění. Z Pelikánova vyjádření vyplývá, že praktikanti nemají nahrazovat práci vyšších soudních úředníků, měli by tedy být spíše asistenty soudců. V tomto ohledu je Pelikánova vize nejproblematičtější.

Hlavním problémem je, že na soudech není dostatek míst na to (a to ani těch fyzických, jak Pelikán sám přiznává), aby mohli všichni koncipienti povinnou praxi splnit. Podle systému přidělování na praxi by pak mohly vznikat různé problémy. Pokud by výběr praktikantů spočíval na soudcích samotných, nemuselo by se na některé vůbec dostat. Pokud by byli praktikanti naopak k soudcům „přidělováni“, hrozilo by, že by se nedostali do pozice „důvěryhodného“ asistenta. Ocitli by se tak někde na půli cesty mezi vyšším soudním úředníkem a asistentem a soudci by tak mohli být spíše na obtíž, než nápomocní. Nemluvě o tom, s jakou ochotou by k práci přistupovali s ohledem na to, že by na soudech byli vlastně z donucení.

Atraktivnější asistentská místa

Soudci by přitom nepochybně potřebovali víc asistentů. Zatímco na vrcholných soudech je obsazení asistenty dostačující, na nižších instancích je mnohdy situace taková, že jednoho asistenta sdílí několik soudců.

Reforma by tak měla primárně mířit na dobrovolné přilákání právníků na asistentská místa, a to především jejich zatraktivněním, především platovým.

Pelikánova vize má však jeden pozitivní aspekt – tím je snaha o vytvoření personální výměny mezi různými právními profesemi. Taková výměna je zavedena například v Německu, kdy absolvent práva jako tzv. referendář absolvuje praxi na soudech, v soukromé praxi, u státního zástupce a případně dalších.[6] Přínos takové výměny spočívá především v zabránění před zakonzervováním, které je, pokud člověk stráví celý profesní život v jedné instituci, pouze „na jedné straně“, do určité míry nevyhnutelné.

Výměna však nesmí fungovat primárně jako náplast na neduhy justice a musí být využita v plné míře pro zlepšení dovedností absolventů právníků. K přechodu mezi profesemi by pak mělo docházet taktéž mezi zkušenými právníky. I k takové výměně však musí docházet, alespoň do určité míry, dobrovolně, čehož se dá taktéž dosáhnout zatraktivněním daných profesí natolik, aby přechod do nich například z advokacie byl lákavý a výhodný.

Poznámky:

[1] *The 2014 EU Justice Scoreboard*. Dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2014_en.pdf.

[2] *Statistická ročenka České republiky 2014*. Dostupné na: http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/kapitola/320198-14-r_2014-2700.

[3] Pelikánův plán: Absolventi práv budou muset povinně na dva roky na praxi k soudu. *ihned.cz*. Dostupné na: <http://archiv.ihned.cz/c1-63542710-pelikanuv-plan-absolventi-prav-budou-muset-povinne-na-dva-roky-na-praxi-k-soudu>. Robert Pelikán: Jen ať berou hodně. *ihned.cz*. Dostupné na: <http://archiv.ihned.cz/c1-63542560-robert-pelikan-jen-at-berou-hodne>.

[4] Němec, Petr. *Pelikán maká. Příznivci protekce a korupce se mohou radovat*. Dostupné na: <http://nemecpetr.blog.respekt.ihned.cz/c1-63548970-pelikan-maka-priznivci-protekce-a-korupce-se-mohou-radovat>.

[5] Drápal, L., Bureš, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II* Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 229-235.

[6] Legal Education. *Encyclopaedia Britannica*. Dostupné na: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/721897/legal-education/65812/Civil-law-countries#ref915024>.

Fotografie:

[1] Možná destinace budoucích advokátů? (Krajský soud v Ústí nad Labem). Foto: Ladislav Faigl, WikiCommons, Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported.

Ústavní soud se zastal svobody projevu

Ladislav Vyhnánek

V jednom ze svých únorových nálezů se Ústavní soud zabýval již tradiční otázkou střetu mezi svobodou projevu a ochranou osobnosti veřejně činné osoby.[1] Přestože zdaleka nejde o první rozhodnutí Ústavního soudu v obdobné věci, nemělo by uniknout pozornosti širší veřejnosti hned ze dvou důvodů.

V prvé řadě se totiž toto rozhodnutí vyslovilo k (svého času) politicky velmi zajímavé otázce exekucí sociálních dávek vyplácených sociálně slabým osobám. Předmětem zájmu Ústavního soudu byly kritické výroky, které pronesl Daniel Hůle, pracovník organizace Člověk v tísni na adresu bývalé primátorky města Chomutov a poslankyně Ivany Řápkové. Hůle konkrétně kritizoval Řápkovou za to, že se podílela na (podle jeho názoru) nezákonných exekucích vedených na sociální dávky osob, které sama Řápková označovala jako nepřizpůsobivé, a že svým postupem v konečném důsledku zadlužila město o osm milionů korun. Právně je pak náleží Ústavního soudu zajímavý tím, že se podrobně vyjadřuje k otázce, za jakých okolností lze určité tvrzení označit za pravdivé.

Ústavní stížnost v této věci podal stěžovatel, jemuž byla obecnými soudy uložena povinnost omluvit se Ivaně Řápkové za výroky, podle nichž „*nezákonné chování poslankyně Řápkové přivedlo město Chomutov cu grunt o 8 milionů do dluhu*“ a „[poslankyně Řápková] *zadlužila město Chomutov o 8 milionů korun*“. Tato tvrzení prý byla nepravdivá a s ohledem na to, že se jednalo o tvrzení skutková (a nikoliv hodnotové soudy), nelze je považovat za oprávněnou kritiku veřejně činné osoby. Vrchní soud v Praze (a v zásadě i Nejvyšší soud, který odmítl dovolání Daniela Hůleho) opřel své rozhodnutí o argument, podle něhož se jednalo o skutková tvrzení, která se ukázala být nepravdivými, protože je nelze považovat za oprávněnou kritiku.

Odpověď na otázku, zda tato skutková tvrzení byla pravdivá, však nebyla zdaleka triviální. Obecné soudy konstatovaly, že Město Chomutov předalo některé své pohledávky k vymáhání soudnímu exekutorovi Janu Paraskovi, který za účelem vymožení pohledávek přistoupil k exekuci vyplácených sociálních dávek dlužníků. Město Chomutov bylo s tímto způsobem exekuce srozuměno a Ivana Řápková jej veřejně obhajovala. Některé z těchto exekucí byly posléze soudy označeny za nezákonné, o čemž informovala média. Exekutor Jan Paraska exekuce zasta-

vil a oprávněnému nařídil uhradit náklady exekuce ve výši 8.112.000 Kč. Město Chomutov tyto náklady uhradit odmítlo a proti rozhodnutím, jimiž mu byla tato povinnost uložena, se bránilo soudní cestou. Rovněž o těchto událostech média informovala. Zhruba rok poté (v květnu 2011) pronesl Daniel Hůle předmětné výroky. Exekutor Jan Paraska ovšem v blíže nezjištěném okamžiku (v mezidobí) svá rozhodnutí o náhradě nákladů exekuce zrušil a byla mu vyplacena pouze záloha ve výši 900.000 Kč, z čehož polovina byla posléze oprávněnému vrácena.

Vrchní soud v Praze dospěl k závěru, že Hůleho tvrzení byla nepravdivá s ohledem na skutečnost, že dluh (jak se později ukázalo) byl snížen na 900.000 Kč a nečinil tedy osm milionů. Zároveň konstatoval, že nezákonnost exekuce byla autoritativně deklarována soudem jen v jednom z cca 1200 obdobných případů.

Ústavní soud však ve svém rozhodnutí odmítl názor, podle něhož by kategorie pravdivosti skutkových tvrzení měla být vnímána maximalisticky jako absolutní soulad tvrzení s objektivním stavem reality. Zdůraznil, že s ohledem na limity lidského poznání je i oprávněnost skutkových tvrzení třeba hodnotit s ohledem na informace, které měl a mohl mít jejich autor k dispozici. Konstatoval přitom, že Daniel Hůle svá tvrzení opřel o veřejně dostupné informace (zejména informace ze sdělovacích prostředků), které racionálně interpretoval. To, že se později určitá tvrzení ukázala být nepřesnými či nepravdivými, nebylo dle Ústavního soudu možné přičítat k tíži Hůlemu, protože některé informace ani mít k dispozici nemohl.

Ústavní soud přihlédl i k tomu, že celá řada dalších faktorů, důležitých pro posouzení konfliktu mezi svobodou projevu a osobnostními právy, nahrávala Danielu Hůlemu. Výroky Daniela Hůleho se totiž vztahovaly k politické činnosti veřejně činné osoby, nebyly nikterak vulgární a sama Ivana Řápková v této věci vystupovala kontroverzně a musela počítat s určitou mírou kritiky; Daniel Hůle se Ivaně Řápkové navíc již dříve za některé dílčí nepřesnosti omluvil.

S ohledem na to Ústavní soud ústavní stížnosti Daniela Hůleho vyhověl a zrušil rozhodnutí Vrchního soudu v Praze i Nejvyššího soudu. Z hlediska precedenčních účinků tohoto nálezu jsou zřejmě důležité zejména pasáže týkající se právě otázky, za jakých okolností lze skutková tvrzení považovat za oprávněná.

Poznámky:

[1] Nález ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. II. ÚS 2051/14.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Veronika Bazalová – Lucia Krajčovicová

Vnitrostátní právo

Krajský soud v Praze: Detence žadatelů o mezinárodní ochranu (rozsudek KS v Praze z 30. 6. 2014, sp. zn. 44 A 33/2014). Soudní rozhledy 1/2015.

Štěchová, M. – Večerka, K.: Systém včasné intervence – pokus o přiměřenou reakci na nastoupení asociální životní cesty dětí a mladistvých. Státní zastupitelství 1/2015.

Vyhnanek, L.: Proporcionálně či jinak? Problém ústavního přezkumu zásahů do sociálních práv. Časopis pro právní vědu a praxi 3/2014.

Ústavní soud České republiky: Povaha sociální sítě Facebook a trestní řízení. Trestněprávní revue 2/2015.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Grochová, M.: Spontánně vznikající sociální rodičovství v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. Časopis pro právní vědu a praxi 3/2014.

Politologie, mezinárodní vztahy, zahraniční politika

Camisào, I.: Citizens' Trust in the EU: The Impact of the Constitutional and the Eurozone Crises. Politologický časopis 1/2015.

Dyčka, L.: Současný vývoj konfliktu v Podněstří na pozadí ukrajinské krize. Vojenské rozhledy 1/2015.

Imreová, I.: Podmienky legitímnej štátnosti v SR: Téma Kosova v parlamentnej rozprave. Středoevropské politické studie 4/2014.

Kohútová, M.: GP Brífing: Vyzbrojenie Ukrajiny Západom: cesta k riešeniu konfliktu? Global Politics, 9. 2. 2015.

Kupka, P. – Mochťak, M.: Aféra Nagygate mezi korupcí a organizovaným zločinem: Korupční sítě a jejich možný vliv na kvalitu demokracie v České republice. Středoevropské politické studie 4/2014.

Naxera, V.: Stranická patronáž a její vztah ke korupci a klientelismu: Teoretický koncept a nástin uplatnění v postkomunistickém prostředí. Středoevropské politické studie 4/2014.

Němcová, T.: Proces targetingu na příkladu Libye. Vojenské rozhledy 1/2015.

Steuer, M.: A Subordinate Issue? An Analysis of Parliamentary Discourse on Freedom of Speech in Slovakia. Politologický časopis 1/2015.

Stojar, R.: Konflikt na Ukrajině a ruský zásah: Nový způsob vedení hybridní války, nebo aplikace klasických postupů? Vojenské rozhledy 1/2015.

Zelinka, P.: Výzkum al-Káidy nikdy nebyl snazší: přehled zdrojů primárních dat. Vojenské rozhledy 1/2015.

www.centrumlidskaprava.cz